

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for slåttemark og hagemark på Langbakkan, Hadsel kommune

Revidert 2019

NIBIO RAPPORT | VOL. 5 | NR. 138 | 2019

Annette Bär

Avdeling for kulturlandskap og biologisk mangfold, Tjøtta

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for slåttemark og hagemark på Langbakkan, Hadsel kommune.
Revidert 2019

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Annette Bär

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
22.11.2019	5/138/2019	Åpen	420162	17/01345
ISBN:	ISSN:		ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:
978-82-17-02435-4	2464-1162		17	2

OPPDRAGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernnavdeling

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Anne Sofie B. Fjeldstad/Kjell Eivind Madsen

STIKKORD/KEYWORDS:

Skjøtsel, kulturlandskap, slåttemark, hagemark, restaurering, utvalgt naturtype, tilskuddsordning for trua naturtyper

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Revidering av skjøtselsplanen for Langbakkan i Hadsel kommune er utført på oppdrag av Fylkesmannen i Nordland. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark og hagemark. Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av naturtypen. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nordland

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Hadsel

STED/LOKALITET:

Langbakkan

GODKJENT /APPROVED

Anders Nielsen

AVD. LEDER

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Annette Bär

FORSKER

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Revidering av skjøtselsplanen for Langbakkan i Hadsel kommune er utført i forbindelse med fagkoordinatorens sine oppgaver i samråd med Fylkesmannen i Nordland. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark og hagemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark (Direktoratet for naturforvaltning 2009). Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av slåttemark i Nord-Norge. Den er en fast del av skjøtselsplanmalen for slåttemark og er ikke utarbeidet av undertegnede. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

Til skjøtselsplanen følger et veiledningshefte om slåttemark utarbeidet av Miljødirektoratet, samt Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge (Bele et al 2014).

NIBIO takker grunneier, bruker og Fylkesmannen i Nordland for godt samarbeid.

Tjøtta, oktober 2019

Annette Bär

Fagkoordinator for trua naturtyper i Nordland fylke
NIBIO, Tjøtta

Innhold

1 Slåttemark i Nord-Norge	5
2 Skjøtselsplan for Langbakkan	8
2.1 Innledning.....	9
2.2 Hensyn og prioriteringer	9
2.3 Tradisjonell og nåværende drift	10
2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen	10
2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	10
2.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen	11
2.7 Mål for verdifull slåttemark og hagemark.....	11
2.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode).....	11
2.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)	12
2.9.1 Slått og beite	12
2.10 Oppfølging av skjøtselsplanen.....	13
2.11 Bilder fra lokaliteten(e).....	14
Referanse.....	17
Vedlegg.....	18
1 Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase.....	18
1.1 Langbakkan slåttemark vest	19
1.2 Langbakkan slåttemark øst.....	22
1.3 Langbakkan hagemark.....	25
2 Tiltakslogg, grunneiers notater.....	28

1 Slåttemark i Nord-Norge

Tradisjonelle slåttemarker er naturenger i inn- og utmark med ville plantearter, som har blitt slått for å skaffe vinterfôr til husdyra. Slåttemarkene ble gjerne slått seint i sesongen, etter at de fleste plantene hadde blomstra og satt frø. De er ofte overflatelydda for stein, men har i mindre grad vært oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og er ikke- eller i liten grad gjødsla med tilført husdyr- og kunstgjødsel. Slåttemarkene har tradisjonelt vært høstbeita og kanskje også vårbeita. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer imidlertid fra sted til sted.

Slåttemarkene er ofte urterike (blomsterrike), og omtales gjerne som «blomsterenger». De huser også ofte et stort mangfold av insekter.

Artssammensetningen i slåttemarkene kan variere mye blant annet avhengig av klimaet. Variasjonen i slåttemarksfloraen er stor fra nord til sør og fra kyst til innland i Nord-Norge. Forskjeller i fuktighetsforhold og kalkinnhold i marka påvirker også artssammensetningen sterkt.

Vanlige plantearter i tørre-friske enger er gras og halvgras som engkvein, rødsvingel, gulaks, bakkefrytle, bleikstarr og urter som for eksempel blåklukke, ryllik, følblom, småengkall, hvitmaure, fuglevikke, engsyre, harerug, engsoleie, marikåpe-arter, i høyereliggende områder også snøsøte. I Nordland og Troms er også rødknapp og prestekrage vanlige innslag i tørre slåttemarker, mens silkenellik kan komme inn i Øst-Finnmark.

Slåttemark på Svebakken i Hemnes kommune i Nordland som representerer en tørr-frisk engutforming. Bildet t.h. viser småengkall som gjerne vokser i slike enger.

Foto t.v. Annette Bär og t.h. Ellen Svalheim.

I litt kalkholdige områder kan man finne gras som dunhavre, og i de sørlige delene av Nord-Norge også hjertegras. Ellers på kalk vokser urter som gjeldkarve, fjellflokk, vill-løk, vill-lin, fjellfrøstjerne, gulmaure, (fjell)bakkestjerne, ulike marinøkler og orkideer. Noen av disse står på den norske rødlisten (og er truet) (www.artsdatbanken.no).

I litt fuktigere eng finnes arter som sølvbunke, jåblom, ballblom, skogstorkenebb, rød jonsokblom, marikåper, sibirgrasløk og hvitbladtistel. I fuktigere enger i Finnmark kan man finne østlige arter, foruten silkenellik som nevnt over også finnmarksfrøstjerne, storveronika og russekjeks.

Slåttemark på Kvanndalen i Rana kommune i Nordland. Bilde t.h. viser ballblom som er et vanlig innslag i litt fuktigere eng ved siden av arter som sølvbunke, jåblom, og skogstorkenebb.

Foto t.v. Annette Bär, t.h. Ellen Svalheim.

Slåttemark med silkenellik i Anopset i Porsanger kommune i Finnmark. Bilde t.h viser nærbilde av silkenellik som er en østlig art og stedvis vokser i slåttemarkene i Finnmark.

Begge foto Ingrid Golten.

Hvis slåtteenger blir liggende brakk, blir engene gjerne dominert av noen få, høyvokste arter. Hundekjeks, skogstorkenebb, marikåper og mjødukt er typisk, men også tromsøpalme kan komme inn. I innlandet er store felt av geitrams vanlig der drifta har opphørt, før busker og trær overtar i en senere fase av gjengroingen.

Mange gamle slåttemarkar brukes i dag til beite eller er grodd igjen. «Tradisjonelle» slåttemarkar har derfor blitt svært sjeldne og det er spesielt viktig at gjenværende slåttemarkar holdes i hevd. Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i veiledningsheftet, og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsesplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge (Bele et al. 2014). Mye av denne teksten om slåttemark i Nord-Norge er hentet fra den.

2 Skjøtselsplan for Langbakkan

GRUNNEIER: Rene Cortis		ANSVAR SKJØTSEL: Rene Cortis	LOKALITETSVERDI I NATURBASE: Slåttemark vest, verdi A Slåttemark øst, verdi B Hagemark, verdi B
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 23.11.2015		DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): juli 2013-15	
DATO REVIDERING: 24.10.2019		DATO BEFARING (REVIDERING): 07.07.2019	
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM): 07.07.2019 befaring oktober 2019 Innspill på utkast av revidert skjøtselsplan			
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV : Ranghild Renna (NLR)			FIRMA: NIBIO
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV : Annette Bär			
UTM SONE LOKALITET(ER): 33 W	NORD: 7609810	ØST: 502184	GNR./BNR.: 80/6
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET: Slåttemark vest 7,2 daa Slåttemark øst 2,5 daa Hagemark 18,1 daa		DEL AV VERNEOMRÅDE: nei HVILKET VERN:	DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP: nei
AREAL (ETTER EVENTUELT RESTAURERING): Utvidelse slåttemark vest: 1,1 daa			

Figur 1. Oversiktskart som viser Langbakkan.

2.1 Innledning

Langbakkan er en gammel husmannsplass som ligger ca 10 km fra Stokmarknes i Hadsel kommune. Arealet på Langbakkan inngår i driften av *Kystkulturgården* på Hauknes som drives økologisk med både dyr og grønnsaksproduksjon.

Basert på flere befaringer mellom 2013-2015 ble det laget en skjøtelsesplan for slåttemarka på Langbakkan. Etter anbefalinger i planen har deler av slåttemarka blitt restaurert og nye arealer har blitt tatt i bruk. Revideringen av skjøtelsesplanen i 2019 innebærer en oppdatering av arealavgrensning, tilstandsvurdering og verdisetting av eksisterende og nye arealer samt områdebeskrivelse av nye naturbaselokaliteter. Det gis også anbefalinger for (justering av) skjøtselstiltak.

Gården ligger på en rygg med et tynt lag av løsmasser som strekker seg fra nord-øst mot sør-vest på søndre Langøya. Høyde over havet er ca 30 meter. Løsmasseryggen grenser mot en fjellformasjon i nord og til strandflata (marin strandavsetning) mot sør og sør-øst. Strandflata er i hovedsak dekt av torvmyr med ulik dybde inntil løsmasseryggen. Berggrunnen er næringsfattig. Området ligger i sterk oseanisk vegetasjonssesksjon (O3) og tilhører den mellomboreale vegetasjonssonen.

2.2 Hensyn og prioriteringer

Arealene på Langbakkan inngår i driften til Kystkulturgården som betyr at slåttemarkene er viktige produksjonsarealer for å lage høy som brukes som vinterfôr til sauebesetningen.

Et par grønnsaksåkere ligger i slåttemarkslokaliteten.

Det er flere kulturminner registrert på eiendommen. I avgrenset slåttemark øst og hagemark ligger det flere gravrøyser, hustuffer og andre kulturminner fra yngre og eldre jernalderen (se figur 2).

Figur 2. Registrerte kulturminner på eiendommen Langbakkan i Hadsel kommune.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Langbakkan har vært i drift med husdyrhold, slått og beite gjennom lang tid. Det er spor av bosetting fra eldre jernalder i området. Gården ble anlagt ca 1860 av husmannen Mons Steffensen fra Voss. Langbakkan var husmannsbruk under gården Marken. I 1922 er bebyggelsen på Langbakkan beskrevet og i 1929 var 1 hest, 2 kyr og 4 sau registrert på gården.

Fra 1962 var gården fraflytta og arealet ute av drift inntil det ble tatt i bruk til lett vårbeite for sau tidlig på 2000-tallet. Beitinga har ikke bidratt til tuedanning og slåttemarka viste fremdeles preg av slåttemarksregime da den ble tatt i bruk som slåtteland igjen fra 2013 (*slåttemark vest*).

Arealet er ikke gjødslet med innkjøpt handelsgjødsel eller tilkjørt husdyrgjødsel siden 1950-1960.

Fra ca. 2017 har arealet som utgjør *slåttemark øst* blitt tatt i bruk igjen til høyproduksjon. Graset hesjes og høyet brukes til vinterfôr for sauene. Per i dag er det 30-40 vinterfôret sau av rase gammelnorsk sau som tilhører gården. Disse går på høst- og vinterbeite i hagemark og *slåttemark øst*, men trekkes ut på myra nedenfor (sør for) lokalitetene ved å tilleggsfôret dem der. Storfe bruker også hagemarksområde i en kort periode om høsten til beite.

2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

Restaurering av den nedre delen av *slåttemarka vest* har fungert veldig bra slik at hele slåttemarka fremstår som en enhet med jevn struktur og artsmangfold. Grasproduksjonen er noe redusert i deler av slåttemarka grunnet tett mosedekket. Hardt raking og/eller etterbeite /tråkk av dyr kan hjelpe med å lage åpninger i mosedekket.

Grasproduksjonen i den tresatte slåttemarka i øst er bra. Enkelte trær vurderes fjernet for å gjøre slåttearbeidet lettere, men både grasproduksjonen og tørkeforhold ser ikke ut til å påvirkes nevneverdig av skyggeforhold.

2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Artsmangfoldet er middels høyt i slåttemarkene. Feltsjiktet består av en fin blanding av urter og gras. Artsmangfoldet består av mange seminaturlige arter som f.eks. gulaks, rødsvingel, engkvein, småengkall, grasstjerneblom, hvitkløver, engsyre, tepperot, fuglevikke, hvitbladtistel, ryllik, følblom, bakkefrytle, øyentrøst, tiriltunge, rødkløver og skogstorkenebb. Mosedekket er til dels tykk. Restaureringsdelen i slåttemarka vest skiller seg ikke lenger ut fra arealet med ordinær skjøtsel med tanke på tilstand og artsmangfold.

2.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen

OPPSUMMERENDE VURDERING	I HØY GRAD	IMIDDELS GRAD	I LITEN GRAD
Har skjøtselen vært tilfredsstillende for å oppnå målene, jf skjøtselsplanen som nå revideres?	x		
Bør skjøtselen endres for neste skjøtselsplanperiode (neste 5 år)?			x
Er det realistisk at lokaliteten holdes i hevd de neste 5 åra?	x		

Begrunnelse:

Arealene inngår i driftsopplegg til gården og er viktige produksjonsområder for vinterfôr og beite utenom vekstsesongen. Restaurering av den nedre slåttemarksdelen (Langbakkan) har vært vellykket. Det planlegges å ta i bruk tilgrenset areal for å utvide slåttemarka.

2.7 Mål for verdifull slåttemark og hagemark

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E): Holde mest mulig slåttemarksareal i god hevd ved videreføring av årlig, sen slått for å bevare eksisterende artsmangfold og jevn slåttemarksstruktur Skape et godt beitegrunnlag i hagemarka
EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER: Redusering av moser i <i>slåttemarka vest</i> der moselaget er tykt og hemmer grasproduksjonen gjennom hardt raking og evt. høstbeite/tråkk med sau/storfe. Fjerning av enkelte trær i <i>slåttemark øst</i> for å lette slåtten, øke lystilgang til feltsjiktet og forbedre tørkemuligheter av graset etter slåtten. Flytting av fôringsplass/leskur i <i>slåttemark øst</i> til kanten av slåttemarka for å redusere påvirkning av tråkk og fôrrester Tynne tresjiktet i de øvre partiene i hagemarka for å skape et godt beitegrunnlag og reduserer moser i bunnsjiktet
TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE:

2.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Fjerning av enkelte trær i det tresatte slåttemarksarealet (Langbakkan øst) (se figur 3)	2020-2023	Innenfor 1,4 daa	Høst-vår
Tynning av feltsjiktet i hagemark (se figur 3)	2020-206	Innenfor 7 daa	Høst-vår
Slått med 2-hjuls traktor (middels tung slått) - utvidelsesområde til <i>slåttemark vest</i>	årlig	1,1 daa	1x sommer

2.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

2.9.1 Slått og beite

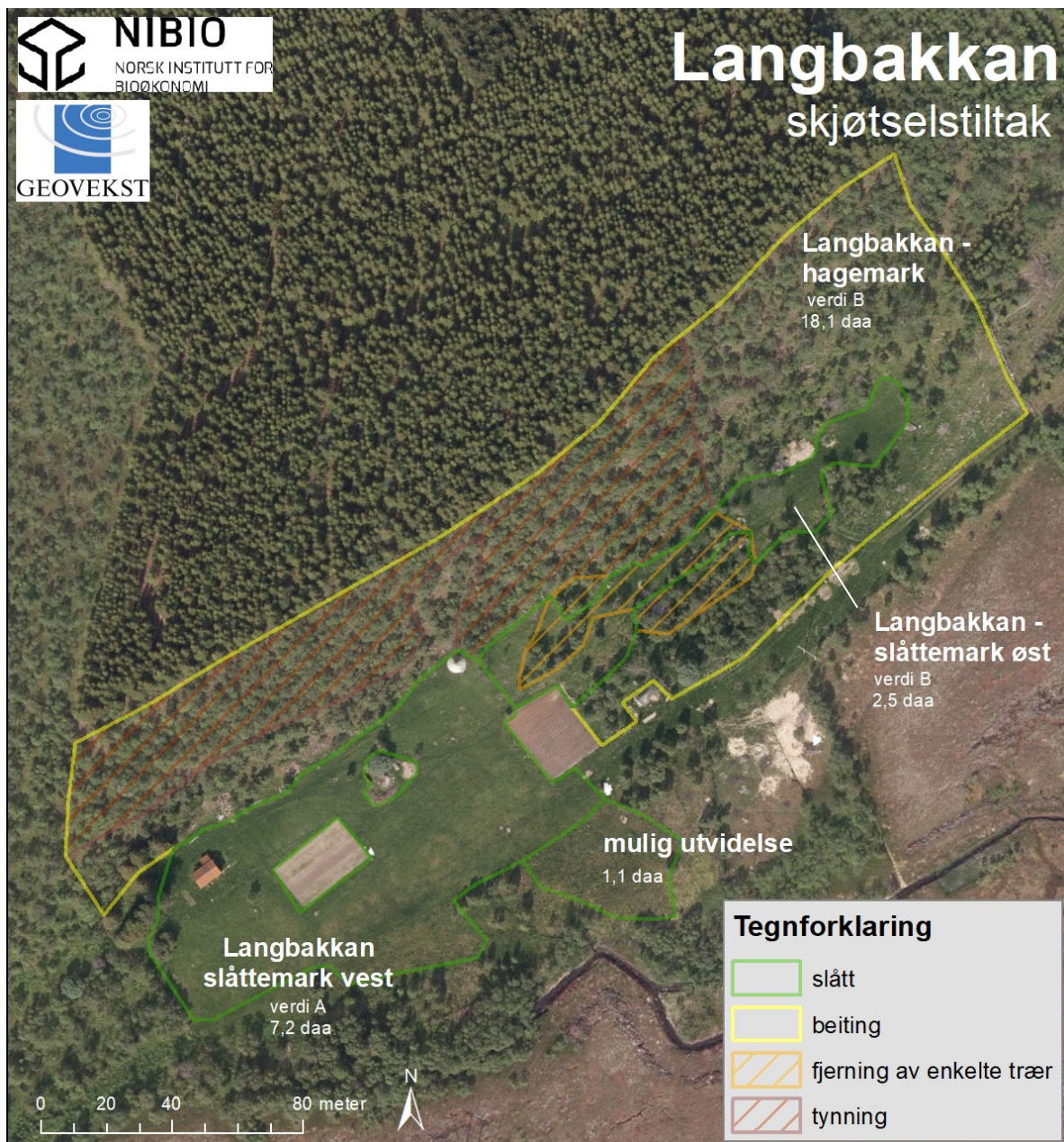
TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKÉ)
Slått med 2-hjuls traktor (middels tung slått) <ul style="list-style-type: none">• Langbakkan vest• Langbakkan øst Slått med ljà (tung slått) <ul style="list-style-type: none">• Langbakkan øst	Årlig	7,2 daa 2,0 daa 0,5 daa	juli/aug.
Beiting i hagemark og slåttemark øst <ul style="list-style-type: none">• Høstbeite med sau og storfe		18,1 + 2,4 daa	Etter slått og utover høsten; redusert om vinteren

Det kan med fordel byttes på rekkefølgen når delområdene slås for å ta hensyn til insekter og ulike tidspunkter når planter blomstrer og produserer modne frø.

Dersom arbeidskapasiteten skulle være begrenset i enkelte år bør slått av de mest verdifulle arealene prioriteres.

Generelt gjelder for skjøtselsslått (for forklaring se veiledningshefte):

- Slått bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes 2-3 dager og/eller hesjes før det fjernes fra området.
- Områdene kan slås med liten lett traktor med slåmaskin, tohjuls slåmaskin eller ljà, avhengig av bratthet og andre hinder. Kantklipper med tråd kan benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i fuktige partier, som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle eller store mengder bløt husdyrgjødsel (se veileder).

Figur 3. Skjøtselstiltak som skal gjennomføres.

2.10 Oppfølging av skjøtelsesplanen

<p>NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR:</p> <p>2025</p>
<p>BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER:</p> <p>Nei</p>
<p>GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA:</p> <p>Slått</p>
<p>PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELPLANEN:</p> <p>Rene Cortis</p>

2.11 Bilder fra lokaliteten(e)

Figur 4. Nedre delen av slåttemarka lengst vest har blitt restaurert med god resultat de siste 4 årene.

Foto: A. Bär

Figur 5. Slåttemarka øst er tresatt og det anbefales å ta ut enkelte trær for å gjøre slåtten og tørking av graset lettere.

Foto: A. Bär

Figur 6. Leskuret og tidligere føringsplass skal flyttes sørover i kanten av *slåttemarka øst*.

Foto: A. Bär

Figur 7. Feltsjiktet i den østlige delen av hagemarka viser en fin feltsjikt bestående av både gras og urter.

Foto: A. Bär

Figur 8. I tettere bestander i hagemark er det moser som dominerer i feltsjiktet.

Foto: A. Bär

Referanse

Bele, B., Norderhaug, A., Alm, T. & Vange, V. 2014. Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge. Bioforsk FOKUS 9 (4). 122 s.

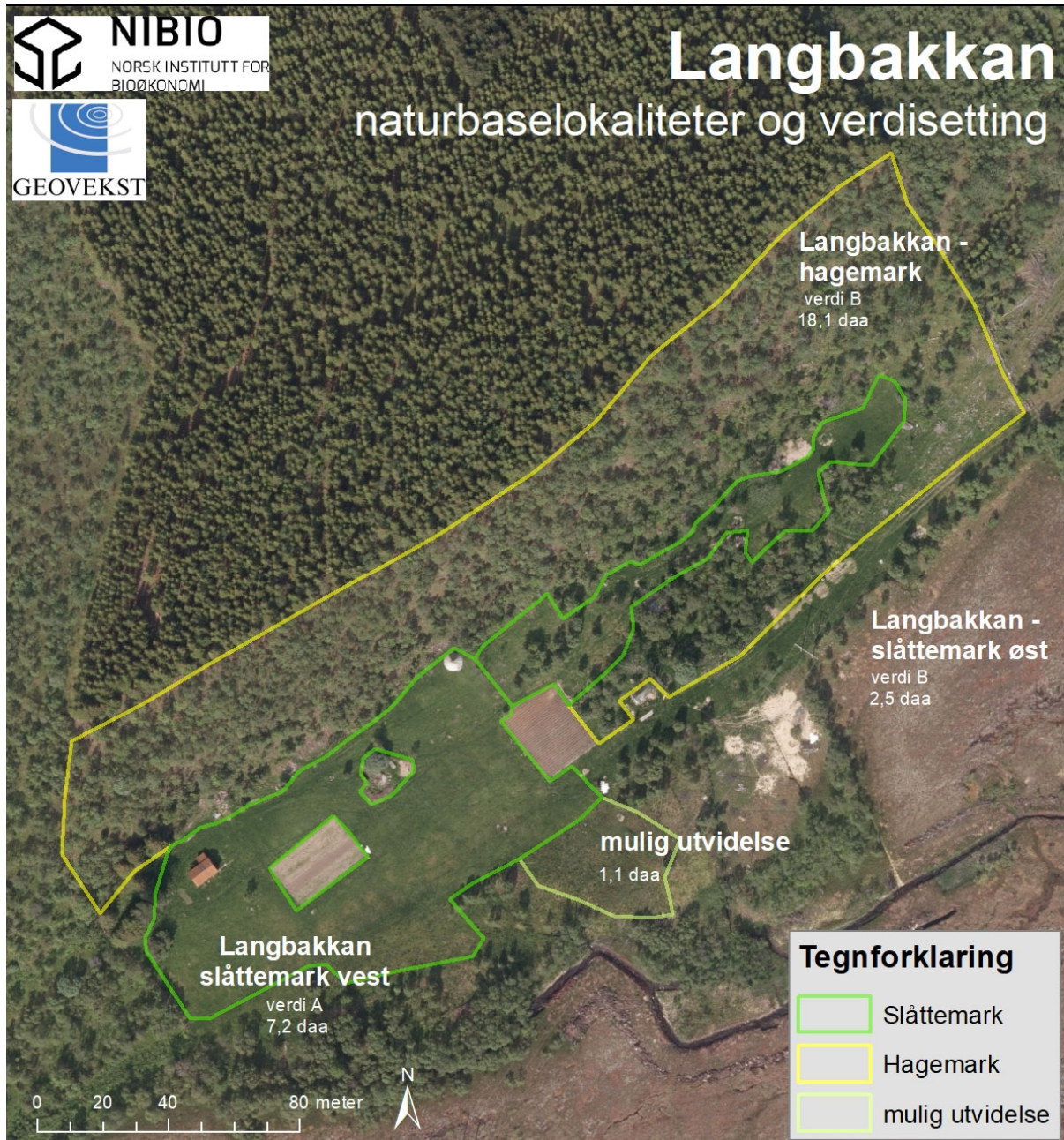
Bär, A. 2018. Referat fra befaringsavsluttet på Langbakkan i Hadsel kommune ifm tilskuddsordning for Utvalgte naturtyper i Nordland. 13.07.2018. Unpubl.

Direktoratet for naturforvaltning 2009. Handlingsplan for slåttemark. DN-rapport 2009-6. 60 s.

Renna, R. 2015. Skjøtselsplan for Langbakkan slåttemark. NLR-rapport.

Vedlegg

1 Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase

Figur 9. Flybilde med avgrensning av lokaliteter som skjøtelsesplanen omhandler.

1.1 Langbakkan slåttemark vest

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Langbakkan – slåttemark vest		Kommune Hadsel		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00106490		*Registrert i felt av: Annette Bär		Dato: 11.07.2018			
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Renna, R. 2015. Skjøtselsplan for Langbakkan slåttemark, NLR-rapport				Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -			
Hovednaturtype: Slåttemark – D01, 100 % Tilleggsnaturtyper:			Utforminger: Frisk fattigeng/slått – D0104, 100 %				
Verdi (A, B, C): A		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: G4 – Frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulakseng	
< 20 m	x	God	x	Slått	x		Torvtekt
20 – 50 m		Svak		Beite			Brenning
50-100 m		Ingen		Pløying			Park/hagestell
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

Områdebeskrivelse

Innledning

Lokaliteten ble kartlagt for første gang av Ragnhild Renna i 2015. Arbeidet er gjort i sammenheng med utarbeidelse av skjøtelsesplan for slåttemarka som er en utvalgt naturtype med egen tilskuddsordning for skjøtelsestiltak. I 2018 ble Langbakkan befart av fagkoordinator Annette Bår v/NIBIO for å vurdere tilstand og vurdere ny naturbaselokaliteter. Dette resulterte i befaring og utarbeidelse av en revidert skjøtelsesplan i 2019.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Langbakkan er en gammel husmannsplass som ligger ca 10 km fra Stokmarknes i Hadsel kommune. Gården ligger på en rygg med et tynt lag av løsmasser som strekker seg fra nord-øst mot sør-vest på søndre Langøya. Høyde over havet er ca 30 meter. Løsmasseryggen grenser mot en fjellformasjon i nord og til strandflata (marin strandavsetning) mot sør og sør-øst. Strandflata er i hovedsak dekt av torvmyr med ulik dybde inntil løsmasseryggen. Berggrunnen er næringsfattig. Området ligger i sterk oceanisk vegetasjonsseksjon (O3) og tilhører den mellomboreale vegetasjonssonen.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Slåttemarka (D01) er på 7,2 daa og er urte- og grasrik. Utformingen er Frisk fattigeng/slått (D0104). Vegetasjonstypen klassifiseres til frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4).

Artsmangfold

Det er registrert opp mot 60 forskjellige karplantearter på lokaliteten. Feltsjiktet består av en fin blanding av urter og gras. Artsmangfoldet består av mange seminaturlige arter som f.eks. gulaks, rødsvingel, engkvein, småengkall, grasstjerneblom, hvitkløver, engsyre, tepperot, fuglevikke, hvitbladtistel, ryllik, følblom, bakkefrytle, øyentrøst, tiriltunge, rødkløver og skogstorkenebb. Mosedekket er til dels tykk. Restaureringsdelen i den nedre delen av slåttemarka vest skiller seg ikke lenger ut fra arealet med ordinær skjøtsel med tanke på tilstand og artsamangfold.

Det finnes et avgrensa, men levedyktig bestand med ildsveve/rødsveve på lokaliteten.

Bruk, tilstand og påvirkning

Langbakkan har vært i drift med husdyrhold, slått og beite gjennom lang tid. Det er spor av bosetting fra eldre jernalder i området. Gården ble anlagt ca 1860 som husmannsbruk under gården Marken. I 1922 er bebyggelsen på Langbakkan beskrevet og i 1929 var 1 hest, 2 kyr og 4 sau på gården.

Fra 1962 var gården fraflytta og arealet ute av drift inntil det ble tatt i bruk til lett vårbeite for sau tidlig på 2000-tallet. Beitinga har ikke bidratt til tuedanning og slåttemarka viste fremdeles preg av slåttemarksregime da den ble tatt i bruk som slåtteland igjen fra 2013.

Arealet er ikke gjødslet med innkjøpt handelsgjødsel eller tilkjørt husdyrgjødsel siden 1950-1960.

Fremmede arter

Ingen observasjon av fremmede arter på lokaliteten. Som unntak kan nevnes arten ildsveve som trolig er innført som hageplante.

Kulturminner

Det er ingen automatisk freda kulturminner inne på selve kartleggingsområdet med slåttemark. Langbakkan ligger imidlertid i enden av et felt med gravrøyser, hustufter og andre kulturminner fra yngre og eldre jernalder.

Skjøtsel og hensyn

Enga på Langbakkan drives som tradisjonell slåttemark, dvs. uten særskilt tilføring av gjødsel og med sein slått etter midten av juli. Det benyttes både tohjuls slåmaskin og ljà. Høyet tørkes på bakken i maksimum 2- 3 dager avhengig av værutsikter. Det settes opp hesjer nede på det noe flatere arealet på Langbakkan.

Eier driver gården etter økologiske prinsipper og er Debio-godkjent. Dyreholdet på gården er om lag 30-40 vinterfôret sau, to kviger av Nordlandsfe, samt fjørfe.

Langbakkan brukes som oppholdssted for sauene i vinterhalvåret. Da kjøres det fôr til dyra. Foringsplassene legges slik at de ikke berører og påvirker den artsrike slåttemarka. Når myra er frosset og kjørbær brukes denne som fôringsplass. Eier holder dyra ute fra *slåttemarka vest* i vekstsesongen med gjerde.

Del av helhetlig landskap

Langbakkan ligger på en del av en løsmasserygg som har flere kilometers utstrekning mellom fjellfoten og strandflata på søndre Langøya. Det er parti med slåttemark i hele denne strekningen. Noe er ekstensivt drevet slik som Langbakkan, men det meste arealet drives relativt intensivt av de respektive husdyrbrukene med gjødsling, slått og beite.

Verdibegrunnelse

Slåtteenga på Langbakkan er i god hevd og restaurering av den nedre delen er avsluttet. Lokaliteten er intakt og svært artsrik med mange arter som representerer ekstensiv, kontinuerlig drift. Det er ei jevn og fin fordeling av arter der spesielt prestekrage, karve, blåklokke og kvit- og rødkløver utgjør et ekstraordinært blomsterrikt landskapsbilde. Opp mot 60 arter har blitt registrert, men ingen rødlistede karplanter.

Slåttemarka vurderes å være nasjonal verdifull, og gis verdi A siden den er relativt stor, i god hevd med sein slått, artsrik og i aktiv bruk som en del av gårdsdrifta.

1.2 Langbakkan slåtte­mark øst

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Langbakkan – slåtte­mark øst		Kommune Hadsel		Områdenr. 186691457			
ID i Naturbase		*Registrert i felt av: Annette Bär		Dato: 07.07.2019			
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Bär, A. 2018. Befaringsnotat				Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -			
Hovednaturtype: Slåtte­mark – D01, 100 % Tilleggsnaturtyper:			Utforminger: Frisk fattigeng/slått – D0104, 100 %				
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: G4 – Frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulakseng	
< 20 m	x	God	x	Slått	x		Torvtekt
20 – 50 m		Svak		Beite	x		Brenning
50-100 m		Ingen		Pløying			Park/hagestell
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

Områdebeskrivelse

Innledning

I 2018 ble Langbakkan befart av fagkoordinator Annette Bär v/NIBIO bl.a. for å vurdere nye naturbaselokaliteter. Dette resulterte i befaring og utarbeidelse av en revidert skjøtselsplan i 2019 for alle verdifulle seminaturlige naturtyper på Langbakkan.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Langbakkan er en gammel husmannsplass som ligger ca 10 km fra Stokmarknes i Hadsel kommune. Gården ligger på en rygg med et tynt lag av løsmasser som strekker seg fra nord-øst mot sør-vest på søndre Langøya. Høyde over havet er ca 30 meter. Løsmasseryggen grenser mot en fjellformasjon i nord og til strandflata (marin strandavsetning) mot sør og sør-øst. Strandflata er i hovedsak dekt av torvmyr med ulik dybde inntil løsmasseryggen. Berggrunnen er næringsfattig. Området ligger i sterk oseanisk vegetasjonsseksjon (O3) og tilhører den mellomboreale vegetasjonssonen.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Slåttemarka (D01) er urte- og grasrik. Arealet er tresatt med bjørk og rogn. Utformingen er Frisk fattigeng/slått (D0104). Vegetasjonstypen klassifiseres til frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulakseng (G4).

Artsmangfold

Arter som ble registrert er engsoleie, engsyre, bakkefrytle, fiol sp., følblom, ryllik, harerug, gulflatbelg, hvitkløver, grasstjerneblom, fuglevikke, vanlig arve, gulris, sveve sp., tiriltunge, skogstorkenebb, vendelrot, tepperot, gulaks, rødsvingel og engkvein.

Bruk, tilstand og påvirkning

Langbakkan har vært i drift med husdyrhold, slått og beite gjennom lang tid. Det er spor av bosetting fra eldre jernalder i området. Gården ble anlagt ca 1860 som husmannsbruk under gården Marken. I 1922 er bebyggelsen på Langbakkan beskrevet og i 1929 var 1 hest, 2 kyr og 4 sau på gården.

Fra 1962 var gården fraflytta og arealet ute av drift inntil det ble tatt i bruk til lett vårbeite for sau tidlig på 2000-tallet. Beitinga har ikke bidratt til tuedanning og slåttemarka viste fremdeles preg av slåttemarksregime da den ble tatt i bruk som slåtteland igjen fra 2017.

Arealet er ikke gjødslet med innkjøpt handelsgjødsel eller tilkjørt husdyrgjødsel siden 1950-1960.

Per i dag er det 30-40 vinterfôret sau av rase gammelnorsk sau som tilhører gården. Disse går på høst- og vinterbeite i hagemark og slåttemark øst, men trekkes ut på myra nedenfor (sør for) lokalitetene ved å tilleggsfôret dem der. Storfe bruker også området i en kort periode om høsten til beite.

Fremmede arter

Ingen registreringer.

Kulturminner

Langbakkan – *slåttemark øst* ligger innenfor et område registrert med automatisk freda kulturminner som gravrøysar, hustufter og andre kulturminner fra yngre og eldre jernalder.

Det går et steingjerde langs øversiden av hagemark og et granplantefelt.

Skjøtsel og hensyn

Den tresatte enga på Langbakkan drives som tradisjonell slåttemark, dvs. uten særskilt tilføring av gjødsel og med sein slått etter midten av juli. Det benyttes både tohjulsslåmaskin og ljå. Høyet tørkes på bakken i maksimum 2- 3 dager og hesjes i lokaliteten.

Eier driver gården etter økologiske prinsipper og er Debio-godkjent. Dyreholdet på gården er om lag 30-40 vinterfôret sau, to kviger av Nordlandsfe, samt fjørfe.

Langbakkan brukes som oppholdssted for sauene i vinterhalvåret. Da kjøres det fôr til dyra. Foringsplassene legges slik at de ikke berører og påvirker den artsrike slåttemarka. Når myra er frosset og kjørbær brukes denne som fôringsplass. Eier holder dyra ute fra slåttemarka i vekstsesongen med gjerde.

Del av helhetlig landskap

Langbakkan ligger på en del av en løsmasserygg som har flere kilometers utstrekning mellom fjellfoten og strandflata på søndre Langøya. Det er parti med slåttemark i hele denne strekningen. Noe er ekstensivt drevet slik som Langbakkan, men det meste arealet drives relativt intensivt av de respektive husdyrbrukene med gjødsling, slått og beite.

Verdibegrunnelse

Slåtteenga øst på Langbakkan er i god hevd selv om slåtten har blitt tatt opp igjen først i 2017. Lokaliteten er intakt og middels artsrik med mange arter som representerer ekstensiv, kontinuerlig drift. Det er ei jevn og fin fordeling av arter.

Slåttemarka vurderes å være regional verdifull, og gis verdi B siden den er i god hevd med sein slått, artsrik og i aktiv bruk som en del av gårdsdrifta.

1.3 Langbakkan hagemark

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Langbakkan – hagemark		Kommune Hadsel		Områdenr. 186691458		
ID i Naturbase		*Registrert i felt av: Annette Bär		Dato: 07.07.2019		
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige)				Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -		
Hovednaturtype: D05 Hagemark - 100 %			Utforminger: Frisk fattigeng/slått – D0104, 100 %			
Tilleggsnaturtyper:						
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder				
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)						
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: G4 – Frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulakseng
< 20 m	x	God	x	Slått	Torvtekt	
20 – 50 m		Svak		Beite	x Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying	Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		

Områdebeskrivelse

Innledning

I 2018 ble Langbakkan befart av fagkoordinator Annette Bär v/NIBIO bl.a. for å vurdere nye naturbaselokaliteter som denne hagemarka. Dette resulterte i befaring og utarbeidelse av en revidert skjøtselsplan i 2019 som omfatter alle verdifulle seminaturlige naturtyper på Langbakkan.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Langbakkan er en gammel husmannsplass som ligger ca 10 km fra Stokmarknes i Hadsel kommune. Gården ligger på en rygg med et tynt lag av løsmasser som strekker seg fra nord-øst mot sør-vest på søndre Langøya. Høyde over havet er ca 30 meter. Løsmasseryggen grenser mot en fjellformasjon i nord og til strandflata (marin strandavsetning) mot sør og sør-øst. Strandflata er i hovedsak dekt av torvmyr med ulik dybde inntil løsmasseryggen. Berggrunnen er næringsfattig. Området ligger i sterk oseanisk vegetasjonssesjon (O3) og tilhører den mellomboreale vegetasjonssonen.

Hagemarka grenser mot slåttemarksareal og omslutter *slåttemarka øst*. I nord danner et gammelt steingjerde grensen av lokaliteten og samtidig skille til et granskogplantefelt.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Hagemarka (D05) er urte- og grasrik der tresjiktet er tilstrekkelig åpent og slipper inn nok lys. Utformingen er Frisk fattigeng/slått (D0104). Der tresjiktet er tett domineres feltsjiktet av moser og flere skogsarter kommer inn i feltsjiktet. Arealet er tresatt med bjørk, osp og rogn.

Artsmangfold

Registrerte arter i de mer engpregete delene er engkvein, gulaks, finnskjegg, hvitkløver, fuglevikke, blåklokke, hårfrytle, følblom, vanlig arve, gulflatbelg, tiriltunge, grassstjerneblom, tepperot, engsyre og fugletelg. Lenger opp i skråninger der tresjiktet er tettere er innslaget av skogsarter i feltsjiktet større. Her ble det registrert fugletelg, hårfrytle, gulris, marimjelle, fuglevikke, skogstjerne, skrubbær, blåbær, smyle, linnea borealis, samt en del moser som ikke er nærmere artsbestemt.

Bruk, tilstand og påvirkning

Langbakkan har vært i drift med husdyrhold, slått og beite gjennom lang tid. Det er spor av bosetting fra eldre jernalder i området. Gården ble anlagt ca 1860 som husmannsbruk under gården Marken. I 1922 er bebyggelsen på Langbakkan beskrevet og i 1929 var 1 hest, 2 kyr og 4 sau på gården.

Fra 1962 var gården fraflytta og arealet ute av drift inntil det ble tatt i bruk til lett vårbeite for sau tidlig på 2000-tallet.

Per i dag er det 30-40 vinterfôret sau av rase gammelnorsk sau som tilhører gården. Disse går på høst- og vinterbeite i hagemark og *slåttemark øst*, men trekkes ut på myra nedenfor (sør for) lokalitetene for tilleggsfôring. Storfe bruker også området i en kort periode om høsten til beite.

Fremmede arter

Ingen observasjon av fremmede arter i lokaliteten.

Kulturminner

Langbakkan – *hagemark* ligger innenfor et område registrert med automatisk freda kulturminner som gravrøyser, hustufter og andre kulturminner fra yngre og eldre jernalder.

Det går et steingjerde langs øversiden av hagemark og avgrenser lokaliteten mot et granplantefelt.

Skjøtsel og hensyn

Eier driver gården etter økologiske prinsipper og er Debio-godkjent. Dyreholdet på gården er om lag 30-40 vinterfôret sau, to kviger av Nordlandsfe, samt fjørfe.

Hagemarka brukes til høstbeite til storfe fra august/september i en måneds tid før sauene slippes inn til etterbeite og som oppholdssted i vinterhalvåret.

Det anbefales å tynne deler av hagemarkslokaliteten for å forbedre lystilgang og med dette fremme et frodigere feltsjikt med gras og urter. Ved tynning og beiting må det tas hensyn til registrerte kulturminner.

Del av helhetlig landskap

Langbakkan ligger på en del av en løsmasserygg som har flere kilometers utstrekning mellom fjellfoten og strandflata på søndre Langøya. Det er parti med slåttemark i hele denne strekningen. Noe er ekstensivt drevet slik som Langbakkan, men det meste arealet drives relativt intensivt av de respektive husdyrbrukene med gjødsling, slått og beite.

Verdibegrunnelse

Hagemark på Langbakkan er i forholdsvis god hevd. Generelt finnes det ikke mange slike lokaliteter som brukes til beite lenger. Artsmangfoldet er variert og er en blanding av seminaturlige arter og skogsarter, avhengig av tresjiktetthet. Området får en tilleggsverdi på grunn av kulturhistoriske funn i form av gravrøyser, hustufter og steingjerder. Lokaliteten gis verdi B, regionalt viktig.

2 Tiltakslogg, grunneiers notater

Her er det plass for grunneier å føre inn egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene.

AREAL/DELOMRÅDE	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.